

MELCHIZEDEK (NHC IX, 1)

Wstęp, przekład z koptyjskiego i komentarz — Wincenty Myszor

WSTĘP

W IX kodeksie koptyjskich tekstów z Nag Hammadi na pierwszym miejscu znajduje się utwór opatrzony oryginalnym tytułem *Melchizedek* (NHC IX, 1, p. 1, 1—27, 10). Prócz tego kodeks zawiera dwa utwory bez tytułu oznaczone przez wydawców jako *Oda o Norei*¹ oraz *Świadeństwo prawdy*.² Gnostycki utwór *Melchizedek* zasługuje na uwagę nie tylko z racji tytułowej postaci, a więc ewentualnych związków z *Listem do Hebrajczyków* i midraszem eschatologicznym z Qumran³, ale również ze względu na studia nad gnostycyzmem i literaturą wczesnochrześcijańską, w której Melchizedek pełnił znaczącą teologicznie rolę.⁴

Niestety, źle zachowany rękopis nie pozwala na dokładniejszą analizę i sam w sobie stanowi pierwszy problem badawczy. Największe zasługi w odczytaniu go i udostępnieniu — także w angielskim tłumaczeniu — położył B. A. Pearson.⁵ Dysponujemy także niemieckim tłumaczeniem opatrzonym wstępem i komentarzem H. M. Schenkego.⁶

Polskie tłumaczenie, które tu proponujemy, może być zachętą do dalszych studiów nad postacią Melchizedeka w kręgu biblistów qumranistów i patrologów.⁷ Fragmentarycznie zachowany tekst pozwala tylko na ogólne ukazanie formy literackiej oraz treści.

¹ Nag Hammadi Codex (=NHC) IX, 2 p. 27, 11—29, 5; por STV 24 (1986) nr 1, 197—203.

² NHC IX, 3 p. 29, 6—74, 30.

³ W. Tyloch, *Midras eschatologiczny Malkicede (11 Q Melch)*, „Euheimer” 1980 nr 3 (117) s. 35—45.

⁴ Por. F. L. Horton, *The Melchizedek Tradition. A Critical Examination of the Sources to the Fifth Century A.D. and in the Epistle to the Hebrews*, Cambridge 1976; W. Myszor, *Melchizedek w tekstach gnostyków*, SThV 22 (1984) nr 1 s. 203—204.

⁵ B. A. Pearson, *Nag Hammadi Codices IX and X*, Nag Hammadi Studies (=NHS) XV Leiden 1981. Tekst *Melchizedeka* s. 42—84.

⁶ H. M. Schenke, *Die jüdische Melchisedek-Gestalt als Thema der Gnosis*, w: *Altes Testament — Frühjudentum — Gnosis. Neue Studien zu „Gnosis und Bibel”* wyd. K. W. Tröger, Berlin 1980 s. 111—141.

⁷ Przede wszystkim ze względu na Hbr 5, 6. 10; 6, 20 oraz 7.

Utwór składa się z dwu objawień udzielonych Melchizedekowi (p. 1, 1—14, 5 i 19, 1—27, 10) oraz z części łączącej (14, 15—18 do końca stro-ny), która opisuje reakcję Melchizedeka na otrzymane objawienie. Tytuł utworu zachowany jest również częściowo: *melcis[edek]* i ma sugerować, że autorem przekazu jest właśnie ta postać tytułowa. Podobnie jest także w innych utworach gnostyków, na przykład *Zostrianos* (NHC VIII, 1) czy *Marsanes* (NHC X, 1). Imię Melchizedeka pojawia się w utworze kilka razy (5, 15; 12, 10; 14, 16; 15, 9; 19, 13; 26, 3), podobnie jak oznaczenie formy utworu *apokalupsis* (27, 3), której nie należy przekazywać ludziom niepowołanym.⁸ Podobne ostrzeżenia znajdujemy w innych utworach gnostyckich i hermetycznych.

Objawienia w pierwszej apokalipsie udziela Melchizedekowi, zdaniem Pearsona, niebiańska postać, to jest anioł Gamaliel (5, 18).⁹ Z tej racji być może pierwsze wiersze utworu stanowią albo inwokację, albo początek modlitwy Melchizedeka (1, 1—5). Zapowiedź objawienia, tak co do treści jak i sposobu, zawierają wiersze 1, 5—11. Od wiersza 1, 9 chodzi już o objawienie Gamaliela, który najpierw w widzeniu proroczym zapowiada zwycięstwo zbawcy (4, 7) nad śmiercią i jej archontami (2, 5—11), a następnie chce przekazać prawdę, to jest objawienie gnozyzycznej, która jednak ukazana jest w przypowieściach i zagadkach (2, 1—2). Zwycięstwo przypieczętowane zmartwychwstaniem zbawcy (3, 10—11) oraz udzieleniem życiodajnego Logosu (4, 3—7) jest celem tej gnozy.

Należy przyjąć, że pokonanie śmierci, także przez rzeczywistą śmierć zbawcy, jak i zmartwychwstanie, ujęte jest w sposób antydoketyczny. W następnych wierszach autor wyraźnie zaznacza, że głosi tę naukę przeciw tym, którzy sądzą, że nie był on rzeczywiście zrodzony, że nie jadł, nie pił, nie miał ciała, nie cierpiał i nie umarł (5, 2—10). Ten antydoketyczny fragment (być może już od 3, 5) wskazuje, że wśród gnostyków opinia o zbawcy mogła się zbliżyć do poglądów Kościoła, że wyrażali swe zdanie przeciw innym gnostykom, doketom.¹⁰

Następne wiersze przedstawiają samego objawiającego, jak i tego, do którego się on zwraca (5, 14—18). Podobnie przedstawia się sam Melchizedek na innym miejscu (15, 9—13) jako arcykapłan najwyższego Boga. Objawiający wzywa mieszkańców niebios, eony, najpierw mistycznym imieniem *ababa*, dalej Barbelo, Aithops, Doksomedon, Dome-don, świetliste moce Armozel, Oraiel, Daweithe, Eleleth oraz czterech oświecicieli (*phōstēr*), jak również Pigeradamas i Mirocheimothetou. Objawienie to dokonuje się przez Jezusa Chrystusa (5, 28—6, 11).

⁸ Podobne ostrzeżenia znajdujemy w innych utworach gnostyków oraz w literaturze hermetycznej; por. Apokryficzny *List Jakuba*, NHC I p. 1, 20—22; *Apokryf Jana*, NHC II p. 31, 32—32, 5; *1 Apokalipsa Jakuba*, NHC V p. 36, 13—16; *Corpus Hermeticum* XIII, 16.

⁹ B. A. Pearson, dz. cyt., s. 22 nn.

¹⁰ Por. K. Koschorke, *Die Polemik der Gnostiker gegen das kirchliche Christentum*, NHS XII, Leiden 1978, s. 164 nn.

W następnej części pierwszego objawienia Melchizedekowi zostaje ukazany „ród arcykapłański” wybranych spośród tysięcy (6, 11—7, 5). Chodzi tu z pewnością o przyszłych gnostyków którzy dostąpią wiedzy, a przede wszystkim składać będą ofiary nie ze zwierząt, ale z siebie samych uwięzionych w ciele (6, 23—28). Czas przyszły — charakterystyczny dla objawień — odnosi się oczywiście do stanu terażniejszego.

W tym fragmencie znaleźć można wyraźny wpływ Listu do Hebrajczyków.¹¹ Objawienie dotyczące wiary (7, 6), chrztu (7, 28—8, 5) oraz modlitwy wstawiennej (8, 28) ma na celu nadanie tym praktykom religijnym, podobnie jak ofierze, znaczenia duchowego, gnostyckiego. Z pewnością czynności te również należą do obowiązków kapłańskich Melchizedeka.

Od wiersza 9, 2 do ewentualnie końca strony 11 pojawia się część, która być może traktuje o początku świata, o pierwszych rodzicach Adamie i Ewie, i stanowi gnostycki midrasz, podobny do odpowiednich fragmentów innych utworów gnostyckich. Wspomniany jest jednak i chrzest (10, 29) jako „wyrzeczenie się” oraz przyjęcie „pieczęci” (11, 1). Wiersze na stronie 11 traktują być może o zbawieniu gnostyków. Gnostyków reprezentują biblijne postacie Adama, Abla, Henocha, Noego, a także Melchizedeka (12, 7—10). Być może do takich należy zaliczyć dwu bezimiennych (13, 1—8), jak się wydaje, urzędowych świadków gnozy.

Od wiersza 14, 9 zaznacza się wyraźnie część łącząca dwa objawienia. Melchizedek dziękuje Bogu za objawienie, za posłańca, „anioła światłości”, ale jednocześnie mówi o sobie, że jest „obrazem prawdziwego arcykapłana Boga Najwyższego” (15, 9—13). W ten sposób mogą być ukazane wyraźniej związki Melchizedeka i Jezusa Chrystusa.

Melchizedek wydaje się być ziemskim, to jest niższym, obrazem prawdziwego Jezusa Chrystusa. W tym sensie odnoszą się też do niego wypowiedzi chrystologiczne podane w pierwszym objawieniu. Melchizedek-Jezus Chrystus w modlitwie dziękczynnej przedstawia prawdziwą wartość swej ofiary, która sięga do początków figur starotestamentalnych i która rozwiązała ofiary zwierząt prowadzące do śmierci (15, 22—16, 5). Prawdziwa ofiara polega na tym, że on sam ofiarował siebie (16, 7—12), przyjął chrzest razem z przybraniem imienia (16, 12—15).

Zdaniem Pearsona ten kompleks czynności kapłańskich Melchizedeka, to jest ofiara, chrzest i przyjęcie imienia, należą do rytów inwentyury, intronizacji kapłańskiej i królewskiej Melchizedeka.¹² Po opisie konsekracji kapłańskiej w utworze pojawia się szereg inwokacji do mieszkańców niebios. Wezwania ujęto w gnostycki *trishagion*, wzorowany na

¹¹ Pearson zestawiał odpowiednie wiersze Listu do Hebrajczyków w synopsie do Melchizedeka, dz. cyt., s. 35.

¹² B. A. Pearson, dz. cyt., s. 26.

tradycjach biblijnych.¹³ Do *trishagionu* dołączono wyznania, prawdopodobnie dotyczące osoby Jezusa Chrystusa (18, 9—23).

Od początku strony 19 rozpoczyna się drugie objawienie. Niestety tekst jest tak zniszczony, że tylko z pewnym prawdopodobieństwem można ustalić jego treść. Być może chodzi o kapłaństwo Melchizedeka (19, 13—14; 20, 11), znaczenie jego ofiar i modlitw (20, 1—7). Pojawiają się przeciwnicy kapłaństwa prawdziwego, z rodu szatana (19, 15 ?; 20, 15). Strony 21—24 są albo całkowicie zniszczone, albo czytelne tylko w kilku pojedynczych wyrazach. Od strony 25 pojawia się wypowiedź w pierwszej osobie liczby pojedynczej, która ze względu na treść może być wypowiedzią Jezusa Chrystusa.

Jeśli słuszne jest twierdzenie, że Melchizedek pełni funkcję ziemskiego Jezusa Chrystusa, to wyraźna aluzja do Mt 27, 45 na stronie 25, 1—10 wydaje się czytelna. Adresatem tej wypowiedzi są albo moce archontów prześladowców Jezusa albo wprost krzyżujący Jezusa żołnierze.

Wydaje się, że pod koniec strony 25 kończy się objawienie, gdyż udzielający objawienia bracia (27, 7) pozdrawiają Melchizedeka, który jako arcykapłan Boga Najwyższego odniósł zwycięstwo nad wrogami. Upomnienie w sprawie zachowania tajemnicy objawienia kończy utwór na stronie 27, 10.

Niewątpliwie najciekawszą dla dalszych badań teologii chrześcijańskich gnostyków będzie chrystologia tego utworu. Wydaje się, że opinia o identyfikacji Melchizedeka z Jezusem Chrystusem jest słuszna i uzasadniona. Zdaniem Pearsona Melchizedek w gnostyckim traktacie występuje jako „kapłan Boga Najwyższego”, jako „eschatologiczny najwyższy kapłan” oraz jako eschatologiczny święty wojownik. Spekulacje te wskazują zarówno na podłoże biblijne tej postaci, jak i na apokaliptykę żydowską (tu zwłaszcza *Testament Dwunastu Patriarchów* i midrasz eschatologiczny z Qumran) oraz na literaturę judeochrześcijańską.¹⁴

Niezależnie od zdecydowanie chrześcijańskiej chrystologii *Melchizedeka*, pojawia się pytanie o gnostycką orientację utworu, właśnie tym trudniejszą do ustalenia ze względu na wyraźnie chrześcijański charakter utworu.

H. M. Schenke zalicza utwór do zbioru dzieł setiańskich.¹⁵ Wyraźnie setiański charakter noszą fragmenty dotyczące istot niebiańskich (5, 24—6, 10; 16, 16—18, 7). Barbelo (5, 27; 16, 26) występuje w systemie barbelognostyków.¹⁶ Jest ona matką pierwszej boskiej triady: Ojca,

¹³ Por. Corpus Hermeticum I, 31. Por. W. Myszor, *Poimandres*, SThV 16 (1977) nr 1 s. 216.

¹⁴ B. A. Pearson, dz. cyt., s. 31—35.

¹⁵ H. M. Schenke, *Das sethianische System nach Nag-Hammadi-Handschriften*, w: P. Nagel, *Studia Coptica*, Berlin 1974 s. 166.

¹⁶ Por. Ireneusz, *Adversus Haereses* I, 29.

Matki i Syna.¹⁷ Doxomedon pojawia się w *Ewangelii Egipcjan*.¹⁸ Cztery postacie „oświecicieli” (6, 3—5; 17, 9—19) występują także w innych tekstach zaliczanych do setiańskich.¹⁹ Tajemnicza postać Pigenadamasa (6, 5—6) występuje także w *Apokryfie Jana*²⁰, w *Trzech stelach Seta*²¹ i w utworze *Zostrianos*.²² Według M. Tardieu chodzi tu o archetyp idealnego Adama²³, *Man of Light* jak powiada Pearson²⁴, symbol niewidzialnej, duchowej siły w człowieku, zdolnym do przyjęcia najwyższego objawienia.

Nasuwa się jednak pytanie, czy występowanie postaci tego rodzaju w tekstach setiańskich, a w szczególności w *Melchizedeku*, jest wystarczającym dowodem gnostyckiego charakteru tych źródeł czy też ich przynależności nawet do konkretnego kierunku myślenia gnostyków.²⁵ Niebieskie postacie tego rodzaju występują także w żydowskiej apokaliptyce, w tekstach magicznych. Z innych powodów wywodzą się wątpliwości H. M. Schenkego co do gnostyckiego charakteru utworu w ogóle. *Melchizedek* zawiera wyraźnie monistyczne określenia (4, 8—10; 9, 8—10; 13, 12—15) o wszystkich istotach: niebiańskich, ziemskich i podziemnych. Schenke pyta, czy tak schrystianizowany utwór setian jest jeszcze utworem gnostyckim; zwłaszcza, że jego chrystologia jest zdecydowanie antydoketyczna.²⁶

Dla zbadania związków *Melchizedeka* z gnostycyzmem, jak również dla wyjaśnienia literackich wątków tego utworu Schenke proponuje analizę porównawczą z innymi tekstami, a przede wszystkim z *Ascensio Iesaiæ* oraz z syryjską księgą zwaną *Spelunca thesaurorum*. Przede wszystkim literacki wątek Adama, który został w nich odnotowany, jak również *Księgi Adama* oraz słowiańska wersja *Księgi Henocha*, mogą stanowić pewien materiał do badań porównawczych.²⁷

Dla dalszych badań nad postacią Melchizedeka w świetle omawianego utworu H. M. Schenke proponuje cztery otwarte problemy. Pytanie, czy można założyć w świetle tekstu *Melchizedeka*, że autor utożsamia Sałem z Sodomą; Sodomą w świetle innych tekstów setiańskich była ojczyzną gnostyków. Należy postawić pytanie, gdzie pojawia się Melchi-

¹⁷ H. M. Schenke, art. cyt. w: P. Nagel, *Studia Coptica*, s. 166.

¹⁸ NHC III p. 41, 14 i par.

¹⁹ M. Tardieu wyprowadza etymologię imion „oświecicieli” z zurwanistycznej tetrady określeń czasu; Harmozel od Ohrmazd-el — pierwszy dzień miesiąca, Oraiel — jedenasty, Dawaithe — dwudziesty oraz Eleleth od aramejskiego *lith* — wyniosła, co ma być stałym przymiotem Mądrości — M. Tardieu, *Ecrits gnostiques, Codex de Berlin*, Paryż 1984, 272—273.

²⁰ NHC II p. 8, 34—35.

²¹ NHC VII p. 118, 26.

²² NHC VIII p. 6, 23.

²³ M. Tardieu, dz. cyt., s. 272.

²⁴ B. A. Pearson, dz. cyt., s. 36.

²⁵ H. M. Schenke, dz. cyt., s. 130.

²⁶ H. M. Schenke, dz. cyt., s. 124—125.

²⁷ H. M. Schenke, dz. cyt., s. 128—133.

zedek, w Jerozolimie czy w Garizim. Garizim mogłoby wskazywać na samarytańską proveniencję setian, względnie na przedgnostyczny etap rozwoju idei Melchizedeka. Należy zapytać, czy postać Jana Chrzciciela nie była w jakimś stopniu wzorem dla Melchizedeka w tym gnostycznym utworze; w tekście znajdujemy przecież zachętę do chrztu. Warto zastanowić się, czy gnostyczny autor tego utworu nie zakłada identyfikacji postaci Melchizedeka z Semem. Sem występuje w *Parafrazie Seema* z NHC VII, 1 i tam również jest odbiorcą boskiego objawienia.²⁸

Propozycje te wskazują, że badania nad postacią Melchizedeka w świetle innych źródeł, zwłaszcza qumrańskiego midraszu, dopiero się zaczęły i wiele jest jeszcze do zrobienia.

Tłumaczenie polskie podajemy według wydania tekstu koptyjskiego, przygotowanego przez B. A. Pearsona. Uwzględniamy także niektóre jego propozycje dotyczące rekonstrukcji tekstu, podobnie jak i te, które zawiera tłumaczenie niemieckie H. M. Schenkego. Opuszczamy jednak wiersze, które nie zawierają w całości zachowanych wyrazów, mimo czytelności niektórych liter. Wyrazy czytelne, choćby częściowo, ale w sposób pewny, podajemy poza nawiasem kwadratowym, całkowicie zaś rekonstruowane w nawiasach. Oznaczenie [...] nie wskazuje na ilość zatartych liter, ale jest tylko znakiem braku lub zniszczenia tekstu. Większość uwag komentarza pochodzi z wydania Pearsona. Oznaczenia przypisów do tekstu wskazują na strony i wiersze tekstu oryginalnego.

1,1 Melchizedek

2 Jezus Chrystus Syn [Boży]

3 [...] z [...

4 [... ...]

5 [...] Eony. Opowiem

6 o wszystkich eonach i o

7 każdym z eonów osobno, [opowiem

8 o naturze eonu, jaka ona

9 jest, a przyjaźń i

10 dobroć przybiorę na siebie

11 jak suknię. O bracie!

12—17 [... ...]

²⁸ H. M. Schenke, dz. cyt., s. 134—136.

^{1, 1} Imię Melchizedek, por. 5, 15; 12, 10; 14, 16; 15, 9; 19, 13 i 26, 3.

^{1, 8—11} Wypowiada się anioł Gamaliel, por. 5, 18.

^{1, 10} „Dobroć” kopt. *mntchrēstos* może oznaczać również godność me-sjańska.

^{1, 11} Bratem jest Melchizedek wobec Jezusa Chrystusa.

- 18 ... [Jezus Chrystus przybędzie i]
 19 odsłoni] ich koniec
 20 i objawi
 21 im prawdę [..
 22—23 [... ..]
 24 ...] w
 25 przysłowiach [...
 26—28 (?) [... ..]
 2,1 ...] napierw w przypowieściach
 i zagadkach [...
 [... ..]
 ...] a gdy zwiastuje
 5 je, śmierć zadrży
 i wpadnie w gniew, ale nie tylko
 ona, ale również jej współ-
 rządcy świata, archonci,
 władze i moce, bóstwa
 10 żeńskie i bóstwa męskie
 razem z archaniołami i [...
 12—15 [... ..]
 16 ...] wszyscy [...
 władcy świata [...
 ...] wszyscy, oraz [...
 ...] wszyscy, oraz [...
 20 ...] wszyscy, powiedzą [...
 o nim oraz o [...
 ...] oraz [...
 23—24 [... ..]
 25 [...] oni będą [... tajemni]
 ce ukryte [...
 27—3,2 [... ..]
 3 [... zgorzsenie] od
 ...] Pełni. Oni będą
 5 dlatego] to sładzy
 sądowi pogrzebią ich sprawnie,
 Nazywać go będą człowiekiem
 bezbożnym, zbrodniczym
 i nieczystym. A jednak w
 10 trzecim dniu on [powstanie]

^{1, 25} ^{1 2, 1-2} Por. J 16, 25 oraz Ireneusz, *Adversus Haereses* III, 5, 1;

^{1, 18} Tak rekonstruuje Schenke.

^{5, 1} *Excerpta ex Theodoto* 66.

^{2, 8-11} Por. 1 Kor 15, 24; Kol 1, 16; 2, 10, 15; Ef 1, 21; 3, 10.

^{2, 10} Aluzja wyraźna do kultu pogańskiego, który przez gnostyków zo-
 stał zdegradowany do kultu demonów, władców świata.

^{3, 8-11} Por. niżej 25, 8—9.

- spośród umarłych [...
 12—28 [... ...]
 4,1 i [...
 razem [...
 ich [...
 uczniów świętych i objawi
 5 im [słowo]
 życiodajne dla Pełni,
 on, zbawca. Mówili [wiele]
 słów ci, którzy są w [niebiosach]
 i ci, którzy są na ziemi [i ci,
 10 którzy są pod ziemią
 ...] o nich [...
 [... ...]
 ...] im [...
 14—28 [... ...]
 5,1 to, co stanie się w jego imieniu. I
 będę mówić o nim, że nie
 jest zrodzony, chociaż został zrodzony, że
 nie je, chociaż je, że nie pije,
 5 chociaż właśnie pije, że jest nieobrzezany,
 chociaż właśnie został obrzezany, że jest bez ciała
 chociaż właśnie zamieszkał w ciele, że nie
 doznaje cierpienia, chociaż poddał się cierpieniu,
 że nie powstał spośród umarłych,
 10 chociaż właśnie powstał z martwych.
 Będą mówić [prawdę]
 wszystkie pokolenia i wszystkie
 ludy, ci, którzy przyjęli od ciebie
 samego, o Melchizedeku
 15 święty i arcykapłanie,
 doskonałą nadzieję i
 dar życia. Oto ja
 jestem Gamaliel, który został posłany
 do [pierwszego] Kościoła

4, 8—10 Por. Flp 2, 10.

5, 1—11 Na temat polemiki antydoketycznej w tym fragmencie por.
 K. Koschorke, dz. cyt., s. 164—165.

5, 1 Por. Mt 7, 22.

5, 5—8 W polemice antydoketycznej dla Tertuliana obrzezanie było rów-
 nież stosownym argumentem, por. *De carne Christi* 5.

5, 7 Por. 1J 4, 12; 1J 7.

5, 11—12 Por. Dz 5, 9.

5, 18 Por. niżej 11, 1.

5, 16 Por. Hbr 6, 11; 7, 19.

5, 17 Por. Hbr 7, 18.

5, 19 Schenke rekonstruuje jako „dla objawienia”; „pierwszy” od kopt.

- 20 synów Seta, którzy są ponad
tysiącami tysięcy i dziesięcioma
tysiącami tysięcy eonów [...
na [wieki. O, ty,] istoto eonów
abba aiai ababa, o
- 25 [samorodzący] Boży i [...
...] ty, naturo [...
[matko] eonów, Barbelo!
Pierworodny z eonów
- 6,1 Aithops Doksomedon, Domedon
należący do tych wspaniałości Jezusie Chrystusie!
główny przywódco świetlistych mocy,
Armozelu, Oroiaelu, Daweithę,
- 5 Eleleth i ty oświecający
nieśmiertelny eonie, Pigeradamasię,
i ty, Boże dobry światów
wybornych, Mirocheirothetou
— przez Jezusa Chrystusa Syna
- 10 Bożego. Tego właśnie ja
głoszę tak, jak
poszukiwał Istniejący prawdziwie
wśród tych, którzy istnieją [nieprawdzywie istniejący
wobec] nieistniejących; Abel Baruch
- 15 [że dano] tobie wiedzę [prawdziwą]
[o tym, że on] pochodzi
z rodu arcykapłana,

[*šor*]p. „Kościół” por. Hbr 2, 12. Pokolenie synów Seta (5, 10) czyli gno-
styków, tworzy „pierwszy Kościół”.

^{5, 20-22} Por. Ap 5, 11.

^{5, 24} Być może oznacza to owe niewymowne imię Boga na sposób ma-
giczny.

^{6, 1} *Aithops* — „wspaniały” podaje za Schenkem jako przydomek.

^{6, 1-6} Nazwy eonów światłości, „oświecicieli” patrz: wstęp i B. A.
Pearson, dz. cyt., s. 23, 52, a także niżej 28,27-28. (*Oda o Norei*)

B. A. Pearson, dz. cyt., s. 97.

^{6, 8} „Mirocheirothetou” jest zdaniem Pearsona genetiwem i odpowiada
eonowi nazwanemu „Mirotheos” w *Trzy stele Seta* NHC VII p. 119, 12;
120, 15.

^{6, 12-14} Por. 16, 18-19.

^{6, 14} „Abel Baruch” (por. 16, 19) zdaniem Schenkego, które cytuje
B. A. Pearson, wywodzi się od określeń Boga („Ojciec — Bóg —
Błogosławiony”), por. Jr 50, 6. Jako imię aniołów występuje także w
tekstach magicznych.

^{6, 18} Odnosi się do Jezusa Chrystusa.

^{6, 19-22} Brak wiedzy archontów staje się przyczyną ich zniszczenia
w chwili objawienia gnozy. Por. 1 Kor 2, 8 a także Melch 14, 4-9; 15,
24-25; 26, 9. Być może objawienie „ich końca” 1, 19 oznacza zniszcze-
nie mocy archontów przez Jezusa Chrystusa.

^{6, 14-16} Por. 16, 7-8 oraz Hbr 7, 27; 9, 23-26; Rz 12, 1.

- który jest ponad tysiącami tysięcy i
 [dziesięcioma] tysiącami dziesięciu tysięcy eonów. Są
 20 pozbawione wiedzy o nim duchy
 przeciwne, jak również (ogłoszę) ich
 zniszczenie. Nie tylko (dlatego) że przyszedłem
 aby objawić tobie prawdę,
 która jest pośród braci, (ale także, że) on
 25 uwięził siebie samego [jako ofiarą]
 żywa razem ze swoim [potomstwem.]
 Podniósł ich jako [ofiary dla]
 Pełni. [[Bowiem to nie] zwierzęta
 masz przynieść z powodu
 7,1 grzechu niewiary i
 niewiedzy i wszystkich rzeczy
 złych, jakie oni [popełnili]
 i] nie wstąpili [do
 5 Ojca Pełni [...
 ...] wiary [...
 7—24 [... ...]
 25 ...] świat [...
 ...] świat [...
 ...] aby przyjąć chrzest [...
 ...] w wodach, ty [zaś
 8,1 Wody bowiem, które są w [niebie
 ...] aby przyjąć chrzest [...
 ...] lecz przyjęcie chrztu,
 który jest] w wodzie [[ziemskiej (?]
 5 ...] ponieważ nadejdzie [z góry (?]
 anioł (?)] z niebios [(?
 ...] wielki [...
 [... ...]
 ...] chrzest, oni zaś [...
 10 ...] ponad [...
 11—25 [... ...]
 ...] przez nich [...
 ...] od [...
 ...] módl się za ród
 9,1 archontów i aniołów wszystkich,
 wraz z pokoleniem, które wypłynęło [z
 Ojca Pełni [...
 ...] Pełni, z której [...

^{6, 20} Por. 16, 2 oraz Hbr 9, 12—13.

^{6, 20—7, 11} Por. Hbr 7, 27.

^{8, 28—9, 3} Melchizedek jako kapłan ma się modlić za archontów, którzy chociaż są pochodzenia boskiego, znajdują się jednak w stanie niewie-

- 5 zrodzili się bogowie, aniołowie
 ludzie i [demony]
 z pokolenia [natury;]
 wszyscy, którzy są [w niebiosach]
 i którzy są na ziemi, jak i ci
- 10 co są pod ziemią [...]
- 11—23 [... ...]
 ... nie] miej upodobania [...]
- 25 [...] natura kobiet [...]
 [...] wobec tych, którzy w [...]
 [...] związali się z wielu [...]
 To nie jest jednak prawdziwy Adam
- 10,1 ani to nie jest prawdziwa Ewa, gdyż
 [gdy zjedli] z drzewa
 [poznania] pogardzili
 Cherubinami i Serafinami
- 5 i mieczem ognistym.
 [Jednak dosięgli kobiety] przy Adamie,
 władca świata i [jego
 [archonci ¹¹] przez nich
 ...] a następnie spłodzili
- 10 [...] ród archontów
 i ludzi światowych; ci zaś należą do
- 12—24 [... ...]
- 25 [...] światłość [...]
 [...] i żeńskie z męskimi [...]
 ci, którzy istnieją razem [...]
 ukryci przed każdą naturą i
 wyrzekną się archontów, właśnie ci,
- 11,1 którzy przyjęli od niego [pieczęć].
 Są bowiem godni [...]
 nieśmiertelni wielcy
 [...] z wielkimi [...]
- 5 razem z wielkimi [...]
 [...] synowie ludzcy [...]
 [...] uczniowie [...]
 [...] obraz i [...]
-
- ^{9, 5-10} Por. 2, 7—11 i 4, 8—10.
- ^{9, 28-10, 1} „Prawdziwy Adam” i „prawdziwa Ewa”, por. O początku świata NHC II p. 117, 11 i 117, 1 oraz Hipostaza archontów NHC II p. 96, 33.
- ^{10, 3} Por. Hipostaza archontów NHC II p. 97, 6—7.
- ^{10, 5-11} Wydaje się, że chodzi o paralelny tekst do O początku świata NHC II p. 117, 2—8.
- ^{10, 29} Dotyczy wyrzeczenia chrzcielnego.
- ^{11, 8} Być może chodzi o „obraz” prawdziwego Adama w człowieku.

- ...] ze
 10 [światłości ...], która jest święta
 ...] bowiem od
 [początku ...] pokolenie
 13—29 [... ...]
 12,1 ...] Będę jednak milczał
 ...] dla nas bowiem,
 [którzy jako bracia] zstąpiliśmy
 ...] żyjący. Objawią
 5 [się nam ...] o aposto-
 [łach (?) ...] ich [...
 ...] Adama
 ... Abła] Henocha, Noego
 [... ...]
 10 ... ty], Melchizedeku, [kapłanie]
 Boga [najwyższego
 ci, którzy [spoczęli
 żeńskie i [męskie
 razem z bez [...
 15—29 [... ...]
 13,1 Ci dwaj, którzy zostali wybrani,
 nie w każdym czasie ani
 nie w każdym miejscu będą mogli
 być zawstydzeni. Gdyby zaś zostali zawstydzeni
 5 przez wrogów, to przez bliskich
 ale nie obcych, ani przez tych,
 co do nich należą, czy są oni bezbożni
 czy pobożni. Ci będą się
 [im przeciwstawiać (?)], to jest, wszystkie natury
 10 przeciwne, czy to
 objawione, czy też
 nieobjawione, razem z tymi, i co
 są w niebiosach, jak i z tymi co
 są na ziemi i z tymi, co są
 15 pod ziemią. Będą prowadzić
 wojnę, [każdy z] każdym. Są
 oni bowiem albo w świętym

^{12, 7—10} Znaczenie postaci biblijnych w tekstach gnostyków tłumaczy się albo ich odniesieniem do kapłańskiej godności Melchizedeka, albo przypisaniem im roli pierwszych gnostyków z rodu Seta. Por. także B. A. Pearson, dz. cyt., s. 25 n.

^{13, 1} Być może chodzi o dwóch świadków ze Starego Testamentu, por. wstęp oraz B. A. Pearson, dz. cyt., s. 25.

^{13, 8—10} Por. 2 Tes 2, 4 oraz wyżej Melch 6, 20—21.

^{13, 12—15} Por. 4, 8—10; 9, 8—10.

^{13, 15} Por. An 11 7.

- Mam bowiem imię:
 Ja jestem Melchizedek, kapłan
 10 Boga Najwyższego
 wiem, że w istocie jestem
 obrazem prawdziwego arcykapłana
 Boga Najwyższego i
 [głowy (?)] świata. I
 15 nie jest to sprawa błaha, że
 ...] Bóg razem z
 ...] który dokonuje [...
 i [...] aniołowie, którzy są
 na ziemi [...
 20—21 [...] ...]
 to jest ofiara zwierząt [...
 którego zwiódł ku śmierci.
 Gdy umrą, związał je
 25 z naturami, które ich
 zwiódł. Nadto podniósł
 16,1 ofiary [...
 zwierząt [...
 Oddałem je śmierci [...
 razem z aniołami oraz [...
 5 ...] demonami [...
 ofiary żywe [...
 Tobie ofiarowałem siebie na
 ofiarę, razem z tymi, którzy do mnie należą,
 tylko tobie samemu, Ojcze Pełni.
 10 razem z tymi, których pragniesz; tych, którzy
 wyszli od ciebie, świętego, żyjącego, i według
 doskonałych praw wypowiem
 moje imię, gdy będę przyjmował chrzest,
 teraz i na wieki, wśród imion
 15 żywych, świętych, i w wodach
 Amen. Święty, święty,
 święty jesteś, Ojcze
 Pełni, istniejący prawdziwie
 [wobec tych, co] nie istnieją, Abel [Baruch]

15, 8 Por. 16, 13; Flp 2, 9; Hbr 1, 4.

15, 12 Melchizedek jest obrazem Jezusa Chrystusa; por. Hbr 7, 3

15, 23 Być może aluzja do Adama, a więc Rz 7, 11.

15, 24—25 Por. 9, 27 i 10, 3.

15, 26—16, 1 Por. 6, 26—28.

16, 6—9 Por. 6, 24—28.

16, 16—18, 7 Inwokacje „Święty”, por. *Corpus Hermeticum* I, 31.

16, 17—18 „Ojciec Pełni”, por. 16, 9 i 14, 27.

16, 18—19 Por. 6, 12—14.

- 20 ...] na wieki wieków Amen.
 Święty, święty, święty jesteś,
 istniejący zanim [...
 Zarazaz] na wieki wieków
 Amen. Święta, święta, święta
 25 jesteś, matko eonów,
 na wieki, Barbelon
 na wieki wieków Amen.
 Święty, święty, święty jesteś
 Pierworodny z eonów
 30 Doksomedon [...
 17,1 ... na wieki] wieków Amen.
 [Święty, święty,] święty jesteś
 [... ...]
 [... Pigeradaman]
 5 [na wieki wieków] Amen.
 [Święty, święty] święty jesteś
 [... archistrategu]
 [... ...] pierwszy z eonów
 Harmozelu, na wieki wieków
 10 Amen. Święty, święty,
 święty jesteś, strategu,
 oświecicielu eonów, Oriaelu na
 wieki wieków Amen. Święty
 święty, święty jesteś strategu
 15 [eonów,] oświecicielu
 [Daweithe,] na wieki
 [wieków Amen]. Święty
 święty, święty jesteś. archistrategu
 [Eleleth ...]
 20 [...] eonów [...]
 21—23 [... ...]
 [... Pigeradaman] na
 25 [wieki wieków] Amen.
 Święty, święty, święty jesteś,
 o dobry Boże,
 18,1 światów wybornych,
 Mirocheirothetou, na
 wieki wieków, [Amen].
 Święty, [święty, święty jesteś]

^{16, 19} „Abel Baruch” por. 6, 14.

^{16, 23} „Zarazaz” — imię własne, rekonstruowane przez Pearsona w aluzji do *Pistis Sophia* 140.

^{17, 4} Por. 6, 6 oraz 17, 24.

^{17, 7} Por. 6, 2—3.

^{18, 1} Por. 6, 4 (Armozel lub Harmozel).

- 5 archistrategu [Pełni]
 Jezusie Chrystusie, [na wieki wieków]
 Amen. A [Słowo, prorocтва] ,
 i [objawienia ?]
 Błogosławiony, [kto przyjmuje to]
- 10 wyznanie i [kto wyznaje]
 go [...]
 i natychmiast [...]
 staje się [...]
 lęk i [...]
- 15 lęki i [...]
 niepokój [...]
 otaczając ich [...]
 na miejscu gdzie [jest
 wielka ciemność [...]
- 20 i wiele [...]
 objawia się [...]
 tutaj [...]
 objawia się [...]
- 24—28 [... ...]
- 19,1—9 [... ...]
- 10 [...] niepokoje i dali
 [...] te słowa
 [...]i powiedzieli do mnie
 [...] Melchizedeku,
 kapłanie] Boga [Najwyższego]
- 15 Mówili jakby [...]
 [...] ich usta [...]
 [...] w pełni [...]
- 18—23 [...]
- 25—28 [... ...]
- 20,1 oraz ich [ofiary (?]
 odpowiedzi [razem z
 wiarą i [...]
 ich modlitwy i [ich
- 5 zwierzęta oraz [...]
 ci, co do niego należą [...]
 najpierw [...]

18, 9—10 „Wyznanie”, por. Hbr 3, 1.

18, 10—11 Por. Rz 10, 9.

18, 13—15 Por. 12, 10—11; 15, 9—10.

18, 16 Por. 14, 6.

20, 3 Por. 7, 6.

⁴ Por. 8, 28.

20, 4—5 Por. Hbr 7, 24.

- 8—9 [... ...]
 10 nie zatroszczyli się, żeby
 kapłaństwo, które ty sprawujesz [..
 z którego [pochodzisz (?]
 [... ...]
 przez narady tych [...
 15 [...] szatan [...
 razem z [...] ofiary
 [...] ich nauki
 [...] wobec twoich [...
 [... ...]
 20 tego eonu [...
 21—24 [... ...]
 25 który istnieje w [...
 [...]... błędzi [...
 27—28 [... ...]
 21,1 [...] oraz niektórzy
 [...] światłości] i [...
 [...] błędzi [...
 [...] dał ich [...
 5 [...] oraz [...
 [...] oraz 13 [...
 7—28 [... ...]
 22,1 rzucił go [...
 abyś [...
 [... ...]
 gdyż natychmiast [...
 5 przez niego [...
 w dół [...
 22,7—23,28 [... ...]
 24,1 bowiem z [...
 co jest ponad [...
 3—28 [... ...]
 25,1 [...] mnie i
 [...] biliście mnie
 [...] rzuciliście mnie
 do grobu] zwiłoki i
 5 [zawiesiliście mnie (na krzyżu)] do trzeciej

^{20, 20} Por. 1 Kor 2, 6—8; 2 Kor 4, 4.

^{20, 26} Por. 15, 24; 19, 24.

^{21, 6} Liczba 13 występuje w *Marsanes NHC X* p. 2, 12—13 jako oznaczenie „trzynastej pieczęci”, być może w rycie chrztu gnostyków. Szerzej na ten temat patrz B. A. Pearson, dz. cyt., s. 253 n.

^{25, 1-14} Mówcą jest z całą pewnością Jezus. Por. Mt 26, 67; 27, 30; Hbr 6, 5; 1 Kor 2, 8; Mk 15, 25.

godziny dnia przed szabatem aż do
[dziewiętej godziny] i po
tym powstałem z
martwych [ciało moje] wróciło

10 [z grobu] do mnie
...] moje oczy zobaczyły
...] nie znalazły nikogo
...] w górę
...] do mnie

15—28 [... ...]

26,1 uściskali mnie [...
Powiedzieli mi: bądź silny, o
Melchizedeku, wielki arcykapłanie
Boga [Najwyższego, gdyż archonci]

5 którzy są twoimi [nieprzyjaciółmi wypowiedzieli]
wojnę (przeciw tobie), zwyciężyłeś [(ich) a]
oni nie zwyciężyli ciebie, a ty
wytrwałeś i zniszczyłeś
twoich wrogów

10 [ciesz się,] z ich
miejsce odpoczynku w niczym [innym poza]
[miejscem] żywym i świętym [...
wyniosli ponad niego w [...
...] ciało [...

15—28 [... ...]

27,1 w ofiarach, gdy dokonywał dzieł
dobrych, pościł
w postach. Objawień tych
nie odslaniaj nikomu

5 kto trwa w ciele — chodzi o rzecz niecielesną --
i to, co nie zostało objawione tobie.
Gdy te (słowa) wypowiedzieli bracia,
zaliczani do pokolenia życia,
zostali uniesieni ponad

10 wszystkie niebiosa. Amen.

^{25, 6} Por. Mk 15, 42.

^{25, 6-7} Por. Mt 27, 45.

^{25, 12} Por. Łk 24, 3.

^{26, 2-4} Por. 15, 12—13.

^{26, 5-6} Por. Ap 19, 19. Wcześniej wspomniano o przeciwnikach: 2, 5—11;
4, 7—10; 10, 5—11, 29; 13, 9—15; 15, 18—25; 16, 3—5; 25, 1—5.

^{26, 7-8} Por. Hbr 12, 2.

^{26, 8-9} Por. 1 Kor 15, 24—25; Hbr 1, 13; 10, 13.

^{27, 1-3} Pearson wskazuje na kontekst rytualny chrztu, intronizacji;
por. dz. cyt., s. 26 m.

^{27, 3-6} Zachęta kończy drugie objawienie; por. 14, 9—15.

^{27, 9-10} Por. Ef 4, 10; Hbr 7, 26.